

**BİST SİGORTA ENDEKSİ'NDEKİ ŞİRKETLERDE, BANKASÜRANS
UYGULAMALARININ PRİM VE TEKNİK KÂRLILIKLARA ETKİSİNİN
EŞBÜTÜNLEŞME VE NEDENSELLİK ANALİZLERİ İLE İNCELENMESİ ***Dr. Ersin GÜMÜŞ **ÖZET**

Banka sigortacılığı anlamına gelen bankasürans, sigorta şirketleri ile bankaların sigorta ürünlerini pazarlama ve satış süreçlerinde birlikte faaliyet göstermeleri şeklinde tanımlanabilir. Ülkemizde de bankasürans faaliyetleri sigorta şirketlerinin önemli bir satış kanalı haline gelmiştir. Çalışmanın amacı bankasürans uygulamalarının BİST sigorta şirketlerinin prim üretimi ve teknik kârlılıkları üzerindeki etkisini incelemektir. Çalışmada BİST Sigorta Endeksi'nde yer alan 6 şirketten, verileri düzenli olarak temin edilebilmiş 5 sigorta şirketine ait veriler kullanılmıştır. Veriler arasındaki eşbütünleşme ilişkilerinin tespit edilebilmesi amacıyla Pedroni Cointegration testi, nedensellik ilişkilerinin tespit edilebilmesi amacıyla Granger Causality testi uygulanmıştır. Gerçekleştirilen analizler sonucunda, bankasürans oranları ile BİST sigorta şirketlerinin prim üretimi ile teknik kârlılık oranları arasında nedensellik ilişkilerinin bulunduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sigortacılık, Bankasürans, Teknik Kârlılık, Pedroni Eşbütünleşme Testi, Granger Nedensellik Testi

JEL Kodları: G10, G17, G22.

**EXAMINATION OF THE EFFECT OF BANCASSURANCE PROCESSES ON PREMIUMS
AND TECHNICAL PROFITABILITY FOR INSURANCE FIRMS INCLUDED BIST
INSURANCE INDEX BY COINTEGRATION AND CASUALITY ANALYSES****ABSTRACT**

Bancassurance, meaning bank insurance, can be described as the co-operation of banks and insurance firms in marketing and sales processes for insurance products. Bancassurance processes have become an important sales channel in our country. The main goal of this study is to analyse the effect of bancassurance process on insurance premiums and technical profits of BIST insurance firms. In this study, the data, belong to 5 of 6 insurance firms which are traded in BIST Insurance Index and data of which completely can be procured, were used. Pedroni Cointegration test was performed to determine

* ICEESS 2019 Kongresinde özet bildiri olarak sunulmuştur.

* T.C. Ziraat Bankası A.Ş., Eskişehir / Türkiye, e-mail: ersingm@gmail.com

Makale Geçmişi/Article History

Başvuru Tarihi / Date of Application : 20 Ağustos / August 2019

Düzeltilme Tarihi / Revision Date : 30 Aralık / December 2019

Kabul Tarihi / Acceptance Date : 22 Şubat / February 2020

cointegration relationships between the data. After that process, Granger Causality Test was performed to determine causality relationships between the data. As a result of analyses, causality relationships from bancassurance ratio to insurance premiums ratio and technical profits ratio were found.

Keywords: *Insurance, Bancassurance, Technical Profitability, Pedroni Cointegration Test, Granger Causality Test*

JEL Classifications: *G10, G17, G22.*

1. GİRİŞ

Temel iş konuları incelendiğinde sigorta sektörünün asli vasfının “risk kabulü”, bankacılık sektörünün ise “kaynak kullandırımı” olduğu görülmektedir. Bankalar, tarih boyunca üstlendikleri rol itibarıyla bir ödeme aracı olarak para politikaları ile ilgilenirken, sigorta şirketleri sosyal ve ekonomik yaşamda karşılaşılabilecek rizikolar için teminatlar vermiştir. Bankalar yaptıkları işlemlerde minimum risk altında çalışmayı tercih eder, yani riskten kaçınırken, sigorta şirketleri mevcut riskleri üstlenme ve yönetme gibi görevler üstlenmiştir. Böylelikle genel görünüme bakıldığında, aynı finans piyasasında farklı roller üstlenmiş iki sektör karşımıza çıkmaktadır (Saka, 2017: 2).

Banka sigortacılığı, bir sigorta şirketinin bankalarla yaptığı işbirliği ile o bankanın kurumsal ve bireysel müşterilerine ulaşmak suretiyle sigorta ürünlerini ve hizmetlerini sunması faaliyetidir (Pehlivan, 2013: 32). Bu şekilde sigorta şirketleri kendi ürünlerini banka müşterilerine ulaştırma fırsatı elde ederler. Bankasürans, günümüzde ise sigortacılık ve bankacılık faaliyetlerinin bir araya gelmesi ve finansal pazarlarda ortak stratejiler üretilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Bankasürans uygulamaları, aynı zamanda bankaların ve sigorta şirketlerinin veri tabanlarının bütünleşmesini ve kullanılan finansal yazılımlarda entegrasyon sürecini de beraberinde getirmektedir.

Bankaların, bankasürans uygulamaları aracılığıyla sigortacılık işlemlerine başlaması bir yandan risklerin tabana yayılmasını sağlarken, diğer yandan sigorta şirketlerinin güçlenmesine de olanak sağlamıştır. Sigorta şirketlerinin bankalar ile sağladığı yeni dağıtım ağı, maliyetlerini azaltırken, performanslarının da artışında önemli bir etken olmuştur.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesindeki amaç da bankasürans uygulamalarının, sigorta şirketlerinin performans ve kârlılıklarına etkilerini ekonometrik yöntemlerle araştırmaktır. Ülkemizde hem sigortacılık alanında hem de bankasürans uygulamaları ile ilgili az sayıda çalışma yapılmış olması bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde etkili olmuş, çalışmanın bu konularda literatüre ek katkı sağlaması da amaçlanmıştır.

Çalışmada, BİST Sigorta Endeksi’nde yer alan şirketlerde bankasürans uygulamalarının şirketlerin prim üretimi ve teknik kârlılıkları üzerindeki etkisi incelenmiştir. BİST Sigorta Endeksi’nde yer alan ve verileri düzenli olarak temin edilebilmiş 5 şirkete ait bankasürans, alınan primler / özkaynak ve teknik kâr / alınan primler oranları kullanılmıştır. Oranlar arasındaki eşbütünleşme testlerinin

ardından, nedensellik testleri yapılmış ve bankasürans oranları ile alınan primler / özkaynak ve teknik kâr / alınan primler oranları arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir.

2. BANKASÜRANS KAVRAMI, GELİŞİMİ VE AVANTAJLARI

Bankasürans uygulamaları ilk kez İspanya ve Fransa'da görülmüştür. Fransız sigorta şirketi ACM, resmen bankasürans işlemlerini ilk yapan kuruluş olarak kabul edilmektedir. Bu ilk uygulamadaki yaklaşım, kredi koruma sigortalarında aracılardan kaldırılarak, banka müşterilerinin doğrudan sigortalanmasıdır. İspanya'da ise; Banco de Bilbao Group, 1980'lerde Euroseguros şirketini alarak, bankasürans uygulamalarını başlatmıştır (Binet, 2012; Chevalier, Launay ve Mainguy, 2005).

Bankasürans uygulamaları 1970'lerde pazarlama alanında işbirliği şeklinde başlamış, 1985'ten 2000 yılına kadarki dönemde faaliyetlerde entegrasyon aşamasına gelmiştir. 2000'li yıllardan itibaren ise entegrasyon aşaması tamamlanarak, müşteri odaklı bir süreç başlamıştır (Turan, 2013).

Banka sigortacılığı ülkeler arasında değişiklikler göstermekle birlikte genel olarak; dağıtım anlaşmaları, ortak girişim ve tam bütünleşme olmak üzere üç temel model çerçevesinde gerçekleşmektedir. Bu 3 temel model yanında karşılıklı hisse devri, birleşme, yeni şirket kurulması, mülkiyet gibi modellerde söz konusu olabilmektedir (Tunay, 2014: 38).

Bankasürans uygulamaları hem bankalara, hem sigorta şirketlerine hem de müşterilere birtakım avantajlar sağlamaktadır.

Bankasürans uygulamalarının sigorta şirketlerine sağladığı avantajlar güvenilirlik, müşteri tabanı, aşırı bağlılığın azaltılması, yeni ürünler, hizmetler, piyasa bölümlenme, piyasa geliştirme ve maliyet indirgeme şeklinde özetlenebilir.

Sigorta şirketleri bankasürans uygulamaları ile bankaların güvenilirliği ve marka değerlerinin sağladığı avantajlardan faydalanmakta, ayrıca bankaların geniş müşteri portföylerini kullanarak müşteri tabanlarını genişletebilmektedirler. Bankasürans faaliyetleri ile sigorta şirketlerinin acentelere bağlılıkları azalmakta, bankalar ile yapılan işbirliği ile yeni finansal ürün ve hizmetler geliştirilebilmektedir. Sigorta şirketleri sundukları hizmetleri bankalarla paylaşabilme imkânına kavuşmakta, piyasayı bölümlendirerek daha etkin pazarlama faaliyetleri gerçekleştirebilmekte ve satış maliyetlerini düşürebilmektedirler (Kirui, 2012; Chevalier vd., 2005; Violaris, 2001).

Bankasürans uygulamalarının bankalara sağladığı avantajlar ise rekabet avantajı, maliyet avantajı, müşteri ihtiyaçlarının doğru karşılanması, müşteri tutundurma ve yaygın şube ağının kullanılması şeklinde sıralanabilir.

Bankasürans uygulamaları ile sigorta ürünlerinden elde edilecek komisyonlar bankalara istikrarlı bir gelir akışı yaratmakta, personel verimliliklerini artırmakta ve bu şekilde rekabet avantajı sağlamaktadır. Ayrıca sağlanan ek gelirler ile bankaların net şube maliyetleri azalmaktadır. Müşterilerin yatırım tercihleri orta vadeli yatırım araçlarından uzun vadeli yatırım araçlarına doğru bir değişim

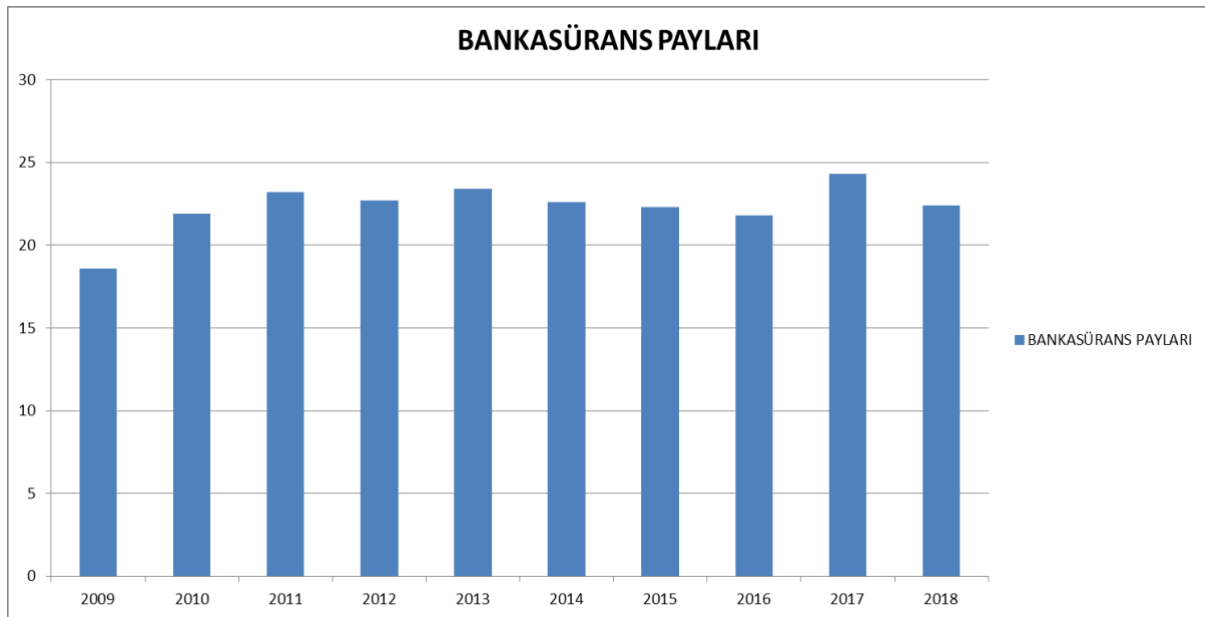
eğilimi göstermektedir. Bankasürans süreci ile müşterilere uygun ürünler oluşturulup, geleneksel ürünlerden sigorta ürünlerine doğru yönelen talepler karşılanabilmektedir. Müşteriler kârlı fırsatlar sunan bankalara kaymaya eğilimdedirler. Bankasürans faaliyetleri ile müşterilere sigorta ürünlerinin satılması aynı zamanda müşterilerin bağlılığını artırmaktadır. Bankalar yaygın şube ağlarını kullanarak bu kanalları sigorta ürünlerinin pazarlanmasına tahsis etmektedirler (Kirui, 2012; Violaris, 2001).

Müşteriler açısından baktığımızda ise, müşteriler finansal hizmetlerinin yanında sigorta ürünlerini de bankalardan temin edebilmektedirler. Bu şekilde müşteriler hem ödeme kolaylıkları, hem de zaman tasarrufu sağlamaktadırlar. Ayrıca bankasürans uygulamaları müşteri profiline uygun, müşterinin ihtiyaçları doğrultusunda ürünlerin geliştirilmesine de olanak sağlamaktadır. Böylece müşteriler standart ürünler dışında, kendi ihtiyaçlarına uygun daha farklı ürünlere de ulaşabilmektedirler.

Türkiye’deki bankasürans uygulamaları güçlü yapıdaki bankaların sigortacılık sektörüne girmeleriyle başlamıştır. Türkiye’deki bankasürans hacminde 2000’lerin başından beri düzenli bir artış görülmektedir. Bu artışta, taşıt ve konut kredilerindeki büyüme ve bankasürans faaliyetleri ile dağıtım ve pazarlama maliyetlerinin azalması etkili olmuştur (Koçyiğit ve Dağdaş, 2016).

Günümüzde sigorta şirketlerine ait dağıtım kanalları bilgisi <https://www.tsb.org.tr/> istatistikler sayfasından temin edilebilmektedir. Ülkemizde bankasürans payları 2010 yılından bugüne %20’nin üzerinde seyretmiştir. 2019 Nisan verilerine göre ise toplam prim üretiminde bankasürans payı %25 seviyesindedir. Bu durum bize sigortacılık sektörü prim üretiminde bankasürans uygulamalarının önemini göstermektedir.

Grafik 1. Ülkemizdeki Sigorta Sektörü Toplam Prim Üretiminde Bankasürans Payları

Kaynak: <https://www.tsb.org.tr/resmi-istatistikler.aspx?pageID=909>

3. LİTERATÜR

Ülkemizde bankasürans uygulamaları ile ilgili ekonometrik yöntemlerin kullanıldığı sadece bir çalışmaya rastlanılmış, bankasürans konusu işleyen diğer çalışmalarda ise daha çok bankasürans kavramının tanıtıldığı ve anlatıldığı, incelenen dönemler bazında gelişiminin veriler aracılığıyla aktarıldığı görülmüştür. Bankasürans ile ilgili olarak yurtiçi ve yurtdışında gerçekleştirilen ampirik çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

Bergendahl (1995), Avrupa bankalarında bankasürans uygulamalarının kârlılığı üzerine bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmada, personel eğitim maliyetleri, bilgisayar ve iletişim maliyetleri, sabit ve değişken satış maliyetleri ve yönetim maliyetlerini belirlemiş; bu maliyetlerin doğrudan sigorta komisyon gelirleri ve sadık banka müşterilerinden elde edilen dolaylı gelirle karşılandığını varsayan bir yöntemle şubeler ağı aracılığıyla gerçekleşen kârlılığı hesaplamıştır. Daha sonra başa baş satış hacmi düzeyini belirlemeye yönelik bir model oluşturarak bu düzeyi etkileyen faktörleri analiz etmiştir. En önemli beş faktörün, şube sayısı, her şube başına düşen uzman sayısı, banka müşteri sayısı, çapraz satış oranı ile satış ve yönetim maliyetlerindeki azalış olduğu görülmüştür.

Fields, Fraser ve Koları' nin (2007) 1997 – 2002 yıllarını kapsayan çalışmalarında, ABD ve ABD dışı ülkelerde bankasürans birleşmelerinin finansal kapasiteler üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Çalışmada, bankasürans birleşmelerinde pozitif kazançların olduğu, bankasürans birleşmesi yapılan firmaların hissedarları için herhangi bir risk değişimi gerçekleşmediği görülmüştür. Ayrıca yüksek CEO hisse sahipliği olan firmalarda pozitif kazançların diğer firmalara göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Chang, Peng ve Fan (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Tayvan'daki bankasürans ve geleneksel dağıtım kanalları arasında karşılaştırma yapılmıştır. Veri zarflama analizini kullandıkları çalışmada, öncelikle bankasürans ve geleneksel dağıtım kanallarının etkinlikleri ayrı ayrı hesaplanmıştır. Geleneksel dağıtım kanalının etkinlik skoru, bankasürans kanalı etkinlik skorundan önemli ölçüde yüksek çıkmıştır. Bununla birlikte bankasürans ve geleneksel dağıtım kanallarının etkinlikleri arasındaki ilişkinin bağımsız olduğu görülmüştür.

Chen ve Tan (2011) çalışmalarında, 1989-2004 yıllarını kapsayan dönem için Avrupa'daki bankalar ile sigorta şirketleri arasındaki 72 birleşme ve yatırımın risk ve kazanç etkisini analiz etmişlerdir. Elde edilen bulgularda toplam riskin dünya endeksleri, ülke piyasa endeksleri ve ülke bankacılık endekslerinde göreceli olarak sabit kaldığı; dünya endeksleri ve ülke bankacılık endeksleri açısından analiz edildiğinde de sistematik riskler (beta) açısından bir değişiklik olmadığı görülmüştür. Dünya endeksleri ve ülke piyasa endeksleri çıkarıldığında ise, ülke bankacılık endekslerindeki sistematik riskin ülke içi işlemlerde azaldığı tespit edilmiştir. Bu bulgular doğrultusunda pozitif kazanç etkisinin geçerliliği ortaya konmuştur.

Fiordelisi ve Ricci (2011), stokastik sınır analizini kullandıkları çalışmalarında, 2005-2006 dönemi için İtalya bankacılık ve sigorta sektöründeki maliyetleri ve kâr etkinliklerini kullanarak bankasürans uygulamalarının performans düzeylerini incelemiştir. Bankacılık sektöründe, hayat sigortası işlemlerine girişin olumlu etki sağladığına ilişkin güçlü bir kanıt bulunamamıştır. Sigorta sektöründeki sonuçlar, özellikle maliyetlerde verimlilik sağlaması açısından bankasürans dağıtım kanalının rekabete dayalı devamlılığına işaret etmiştir. Kârlılık açısından ise, elde edilen sonuçlara bağlı olarak ürün karmalarının müşteri ihtiyaçları ve finansal piyasalardaki değişimlere bağlı olarak düzenli şekilde yeniden gözden geçirilmesi önerilmiştir.

Tunay (2014), 2007 – 2012 dönemini kapsayan çalışmada, yıllık verilerle gerçekleştirdiği panel data analizleri sonucunda, Türkiye’deki bankasürans uygulamalarının hem bankaların hem de sigorta şirketlerinin kârlılıklarını artırdığı yönünde bulgular elde etmiştir.

Peng, Jeng, Wang ve Chen (2017), 2004 – 2017 yıllarına arasındaki verileri kullandıkları çalışmalarında, Tayvan’daki bankasürans uygulamalarının bankaların kârlılık ve verimlilikleri üzerindeki olumlu etkilerini araştırmışlardır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, bankasürans uygulamalarını daha etkin kullanan bankalarda verimlilikte gelişim ve kârlılıklarda artışlar olduğunu göstermiştir.

Ülkemizde sigorta şirketlerinin prim üretimi ve kârlılık düzeylerine etki eden değişkenlerin incelenmesine yönelik çalışmalar sınırlı kalmıştır. Gerçekleştirilen çalışmalar ise daha çok sigorta şirketlerinin etkinlik düzeylerinin ve performanslarının incelenmesi ve sigorta şirketlerinin sermaye yapısı ile kârlılıkları arasındaki ilişkilerin incelenmesine yönelik çalışmalardır. Sigorta şirketlerinin kârlılıklarına etki eden faktörlerin incelenmesine yönelik ise daha çok yabancı çalışmalar bulunmaktadır. Bu alanlarda gerçekleştirilen çalışmalara ilişkin literatür ise aşağıda sunulmuştur.

Shiu (2004), çalışmada İngiltere’deki sigorta şirketlerinde performansı hangi faktörlerin etkilediğini incelemiştir. 1986 yılından 1999 yılına kadar olan verileri kullandığı çalışmada, üç farklı bağımlı değişken belirleyerek, bu performans ölçüsü üç değişken için de en küçük kareler ve iki panel data modeli oluşturmuştur. Elde ettiği ampirik sonuçlarda, likiditenin, beklenmeyen enflasyon oranının, faiz oranı düzeyinin ve sigorta işlemlerinden elde edilen kârların sigorta şirketlerindeki performansın önemli belirleyicileri olduğunu tespit etmiştir (Shiu, 2004).

Chen, Chen, Liao ve Chen (2009), Tayvan’da faaliyette bulunan 13 sigorta şirketinde 1993 – 2003 dönemi için sermaye yapısı ve operasyonel riskin kârlılık üzerindeki etkisini analiz etmişlerdir. Çalışma sonucunda, şirketlerin sermaye yapısı ile operasyonel riskler arasında negatif bir ilişki bulunmuş, şirketlerin operasyonel risklerindeki artışların kârlılığı azalttığı görülmüştür (Chen, Chen, Liao ve Chen, 2009).

Kozak (2011), Polonya’daki 25 sigorta şirketinde 2002-2009 döneminde kârlılığı etkileyen belirleyicileri araştırmış ve bu süreçte Polonya sigortacılık sektörünün Avrupa Piyasalarını önemli

derecede etkilediğini savunmuştur. Çalışma sonucunda, sigorta şirketlerinde faaliyet giderleri ve yatırım harcamalarındaki artışların kârlılığı düşürdüğü; buna karşın sigorta primlerindeki artışların kârlılığı artırdığı tespit edilmiştir (Kozak, 2011).

Ćurak, Pepur ve Poposki (2011) Hırvatistan'daki sigorta şirketlerinde 2004-2009 dönemine ilişkin verileri kullanmış ve kârlılığa etki eden firmaya özgü değişkenler ile ekonomik değişkenleri araştırmışlardır. Gerçekleştirdikleri panel data analizi sonucunda, şirket büyüklükleri, hasar prim oranları, enflasyon ve özsermaye getirileri değişkenlerinin aktif kârlılık oranını anlamlı olarak etkilediği tespit edilmiştir (Ćurak, Pepur ve Poposki, 2011).

Pervan, Ćurak ve Marijanovic (2012), Bosna-Hersek'te faaliyet gösteren sigorta şirketlerinde kârlılığı etkileyen faktörleri araştırmışlardır. 2005-2010 yılları arasındaki dönemin incelendiği dinamik panel veri analizi sonucunda, şirket yaşları, pazar payları ve geçmiş dönem performanslarının kârlılıkları pozitif; hasar prim oranlarının ise kârlılıkları negatif etkilediği görülmüştür. Ayrıca, analiz sonuçlarında yabancı sermayeli şirketlerdeki performansların yerli sermayeli şirketlere göre daha iyi olduğu da tespit edilmiştir (Pervan, Ćurak ve Marijanovic, 2012).

Doğan (2013), İMKB'de işlem gören sigorta şirketlerinde 2005-2011 dönemine ait hasar prim oranı, kaldıraç oranı, likidite oranı, aktif büyüklüğü ve şirket yaşlarına ilişkin değişkenlerinin kârlılık üzerine etkisini incelemiş, yöntem olarak regresyon analizini kullanmıştır. Analiz sonucunda, şirket kârlılıkları üzerinde, hasar prim ve kaldıraç oranları ile şirket yaşı ve cari oranda meydana gelen artışların negatif şekilde, aktif büyüklüklerindeki artışların ise pozitif yönde etkili olduğunu tespit etmiştir (Doğan, 2013).

Bawa ve Chattha (2013), Hindistan sigorta sektöründe yer alan 18 hayat sigortası şirketinin firmaya özgü değişkenlerinin şirket kârlılıkları üzerindeki etkisini 2007-08 ile 2011-12 arasındaki 5 yıllık dönemi kapsayan çalışmalarında çoklu regresyon modeli kullanarak incelemişlerdir. Çalışma sonucunda, likidite ve şirket büyüklüklerinin aktif kârlılıklarını pozitif yönde, özsermaye büyüklüğünün ise aktif kârlılıklarını negatif yönde etkilediği görülmüştür. Sigorta kaldıraç ve sermaye yeterlilik oranları ile kârlılık arasında bir ilişki bulunamamıştır (Bawa ve Chattha, 2013).

Lee (2014), Tayvan sigorta şirketlerinde firmaya özgü faktörler ile makroekonomik faktörlerin şirket kârlılıkları ile ilişkisini panel data analizi ile incelemiştir. 1999 yılından 2009 yılına kadarki verilerin kullanıldığı çalışmada bağımlı değişken olarak aktif kârlılık ve faaliyet oranları kullanılmıştır. Çalışma sonuçları hasar prim oranı, reasürans kullanımı, girdi maliyetleri, yatırım kârlılıkları ve finansal holdinge dahil olma değişkenlerinin, her iki bağımlı değişken için de anlamlı olarak etkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca finansal holdinglerin sigorta iştiraklerinin diğer sigorta şirketlerine göre kârlılıklarının daha düşük olduğu görülmüştür (Lee, 2014).

Burca ve Batrinca (2014), 2008 – 2012 dönemine ait verileri kullandıkları çalışmalarında Romanya'daki 21 sigorta şirketinin finansal performansına etki eden faktörleri incelemişlerdir.

Çalışmada, 13 değişkenin aktif kârlılık üzerine etkisi araştırılmış; sigorta kaldıraç oranı, brüt yazılan primlerdeki büyüme oranı, şirket büyüklüğü, konservasyon oranı, hasar prim oranı ve sermaye yeterlilik oranı sigorta şirketlerinin finansal performanslarını etkileyen belirleyiciler olarak tespit edilmiştir (Burca ve Batrinca, 2014).

Kaya ve Kaya (2015), Türkiye’de faaliyet gösteren 17 hayat sigortası şirketini 102 gözlemden oluşan panel veri seti ile incelemişlerdir. 2008 – 2013 yıllarını kapsayan çalışmada, aktif kârlılık oranları finansal performans ölçüsü olarak belirlenmiştir. Çalışma sonucunda, brüt yazılan primlerin ve şirket yaşlarının aktif kârlılıkları anlamlı ve pozitif etkilediği; şirket büyüklükleri, cari oran ve kaldıraç oranlarının aktif kârlılıkları anlamlı ve negatif etkilediği bulunmuştur (Kaya ve Kaya, 2015).

4. ÇALIŞMANIN VERİ SETİ, YÖNTEM VE BULGULAR

4.1. Çalışmanın Veri Seti

Çalışmada BİST Sigorta Endeksi’nde yer alan özellikle finansal rasyoları düzenli olarak temin edilebilmiş Ak Sigorta, Anadolu Hayat ve Emeklilik, Anadolu Sigorta, Avivasa Emeklilik ve Hayat ve Güneş Sigorta şirketlerine ait Alınan Primler / Özkaynak ve Teknik Kâr / Alınan Primler oranları ile şirketlere ait Bankasürans oranları kullanılmıştır. Bankasürans oranları, Türkiye Sigorta Birliği <https://www.tsb.org.tr/> sitesinde yer alan istatistikler bölümünde, dağıtım kanalları bazında şirketlerin prim üretimi verilerinden hesaplanırken, Alınan Primler / Özkaynak ve Teknik Kâr / Alınan Primler oranları ise Finnet Analiz Ekspert programı aracılığıyla temin edilmiştir. Çalışmada, 2011 – 2016 yılları arasındaki 3’er aylık 24 döneme ait veriler incelenmiştir. 2011 – 2016 yılları arası dönemin seçilmesinde, bankasürans uygulamalarının ülkemizde bu dönemler arasında artık etkin bir dağıtım kanalı olarak izlenebiliyor olması etkili olmuştur.

4.2. Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada, Bankasürans oranlarının Alınan Primler / Özkaynak oranlarına ve Teknik Kâr / Alınan Primler oranlarına etkisi incelenmiştir.

Bu nedenle öncelikle BİST sigorta şirketlerine ait panel veri seti oluşturulmuştur. Bu aşamanın ardından birim kök testleri yapılmış ve verilerin aynı dereceden durağan olup olmadıkları incelenmiştir. Durağanlık derecelerinin tespitinin ardından Pedroni Cointegration (Eşbütünleşme) Testlerine geçilmiş, bu testlerin sonuçlarına göre de VAR analizleri yapılarak optimum gecikme uzunlukları belirlenmiş ve Granger Causality (Nedensellik) Testleri yapılmıştır. Tüm testlerin uygulanmasında EViews-9 programı kullanılmıştır.

Panel veri analizinde birim kökün varlığını araştırmak için hem DF (Dickey–Fuller) hemde ADF (Augmented Dickey–Fuller) testleri panel veri analizi için genişletilmiştir ve panel veri analizinde birçok birim kök testi ADF testinin genişletilmesi temeline dayanmaktadır (Yardımcıoğlu ve Gülmez, 2013: 128).

Panel veri analizlerinde süreç zaman serisi analizlerinden farklılaşmaktadır. Bu sebeple panel veri analizi için farklı birim kök testleri geliştirilmiştir. EViews programında panel birim kök testleri için Levin, Lin & Chu, Breitung t-stat, Im, Pesaran and Shin W-stat, ADF - Fisher Chi-square ve PP - Fisher Chi-square testleri uygulanmaktadır. Çalışmada da birim kök sınamalarında bu testler yapılmıştır.

Birim köklere ilişkin araştırmalar tamamlandıktan sonra eşbütünlük analizlerine geçilmiştir. Eşbütünlük analizleri, seriler arasında uzun dönemde karşılıklı ilişkilerin bulunup bulunmadığının incelendiği bir süreçtir. Pedroni panel eşbütünlük testi, eşbütünlük vektöründeki heterojenliği dikkate almaktadır. Dinamik ve sabit etkilerin panel veri yatay kesitleri arasında farklı olmasına fırsat tanırken, aynı zamanda alternatif hipotez altında eşbütünlük vektörün kesitler arasında farklılaşmasına da imkân vermektedir. Pedroni'nin önerdiği tüm testler elde edilen artıklar üzerine kurulmuştur. Bu nedenle ilk aşama eşbütünlük modellerinden elde edilen hataları hesaplamaktır (Pedroni, 1999; 656). Çalışmada eşbütünlük analizlerinde Pedroni Cointegration (Eşbütünlük) testi kullanılmıştır. Pedroni testi bize 11 istatistik sunmaktadır. Bu istatistiklere göre eşbütünlük ilişkisi incelenmektedir.

Eşbütünlük testlerinin ardından ise, Alınan Primler / Özkaynak oranları ile Bankasürans oranları ve Teknik Kâr / Alınan Primler oranları ile Bankasürans oranları arasında, belirlenen optimum gecikme uzunluklarına göre Granger Causality (Nedensellik) Testleri uygulanmış ve elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır.

4.3. Bulgular

4.3.1. Birim Kök Testleri

Analiz bölümünde öncelikle değişkenlere ait durağanlık testi sonuçları incelenmiştir.

Tablo 1. Alınan Prim / Özkaynak Birim Kök Testleri (Düzey)

Panel Birim Kök Testleri: Özet				
Seri: ALINANPRIMOZKAYNAK	Bireysel Sabitler		Bireysel Sabitler ve Trendler	
Test	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
Levin, Lin & Chu t*	-1,24175	0.1072	-1,28685	0.0991***
Breitung t-stat			-0,63385	0.2631
Im, Pesaran and Shin W-stat	-0,34459	0.3652	-1,61473	0.0532***
ADF - Fisher Chi-square	9,99545	0.4409	16,5346	0.0853***
PP - Fisher Chi-square	11,7335	0.3033	18,5063	0.0470**

Tablo 2. Alınan Prim / Özkaynak Birim Kök Testleri (Birinci Fark)

Panel Birim Kök Testleri: Özet				
Seri: D(ALINANPRIMOZKAYNAK)	Bireysel Sabitler		Bireysel Sabitler ve Trendler	
Test	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
Levin, Lin & Chu t*	-3,0019	0.0013*	-2,52831	0.0057*
Breitung t-stat			-2,79174	0.0026*
Im, Pesaran and Shin W-stat	-6,13385	0.0000*	-4,4939	0.0000*
ADF - Fisher Chi-square	53,5494	0.0000*	37,3333	0.0000*
PP - Fisher Chi-square	99,7465	0.0000*	79,6425	0.0000*

Düzye olarak sırasıyla *, ** ve *** ifadeleri, %1, %5 ve %10 anlamlılık derecelerini ifade etmektedir. Alınan Prim / Özkaynak değişkeninin bireysel sabitler ile bireysel sabitler ve trendler şeklinde, düzye değerlerinde birim kök testlerine baktığımızda, bireysel sabitli testlerde birim kök içerdiği, bireysel sabitli – trend testlerde ise bir test sonucunda %5 düzyeyde, üç test sonucunda %10 düzyeyde birim kök içermediği, bir test sonucunda ise birim kök içerdiği sonuçları görülmektedir. Ancak testlerden elde edilen sonuçlar, düzye değerinde birim kökün olmadığına ilişkin kuvvetli bulgular sunmamaktadır. Bu nedenle değişkene ilişkin birinci fark serilerinde durağanlık tekrar incelenmiştir.

Alınan Prim / Özkaynak değişkeninin birinci farklarına ilişkin test sonuçlarına baktığımızda ise, değişkenin birinci fark düzyeyinde durağan olduğu hem bireysel sabitli, hem bireysel sabitli – trend test sonuçlarında görülmektedir.

Tablo 3. Teknik Kâr / Alınan Primler Birim Kök Testleri (Düzye)

Panel Birim Kök Testleri: Özet				
Seri: TEKNIKKARALINANPRIM	Bireysel Sabitler		Bireysel Sabitler ve Trendler	
Test	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
Levin, Lin & Chu t*	-1,58873	0.0561***	-1,39315	0.0818***
Breitung t-stat			-2,51085	0.0060*
Im, Pesaran and Shin W-stat	-1,08643	0.1386	-0,78752	0.2155
ADF - Fisher Chi-square	14,0545	0.1705	11,6182	0.3114
PP - Fisher Chi-square	17,1324	0.0715***	14,6492	0.1454

Teknik Kâr / Alınan Primler değişkenine ait düzye değerlerinde birim kök testlerine baktığımızda ise hem bireysel sabitli, hem de bireysel sabitli – trend testleri sonuçlarında birim kök içerdiğine yönelik bulgular ağır basmaktadır. Bazı test sonuçları düşük anlamlılık düzyeylerinde birim kök içermediğine ilişkin sonuçlar verse de, bu sonuçlar kuvvetli bulgular sunmamaktadır.

Tablo 4. Teknik Kâr / Alınan Primler Birim Kök Testleri (Birinci Fark)

Panel Birim Kök Testleri: Özet				
Seri: D(TEKNIKKARALINANPRIM)	Bireysel Sabitler		Bireysel Sabitler ve Trendler	
Test	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
Levin, Lin & Chu t*	-6,07395	0.0000*	-4,84984	0.0000*
Breitung t-stat			-4,01893	0.0000*
Im, Pesaran and Shin W-stat	-5,81334	0.0000*	-4,30911	0.0000*
ADF - Fisher Chi-square	50,6955	0.0000*	35,9658	0.0001*
PP - Fisher Chi-square	96,9473	0.0000*	229,95	0.0000*

Teknik Kâr / Alınan Primler değişkeninin birinci farklarına ilişkin test sonuçlarına baktığımızda ise, değişkenin birinci fark düzyeyinde durağan olduğu hem bireysel sabitli, hem bireysel sabitli – trend test sonuçlarında görülmektedir.

Bankasürans oranı değişkenine ait düzye değerlerde birim kök testlerine baktığımızda bireysel sabitli testlerde %1 ve %10 düzyeyinde iki test sonucunda, bireysel sabitli – trend testlerinde ise %5

düzeyinde iki test sonucunda birim kök olmadığına ilişkin sonuçlar çıkmıştır. Ancak diğer iki değişkendeki sonuçlara benzer şekilde tüm testlerde durağanlığın olmadığına ilişkin sonuçlar elde edilememiştir.

Tablo 5. Bankasürans Oranı Birim Kök Testleri (Düzy)

Panel Birim Kök Testleri: Özet	Bireysel Sabitler		Bireysel Sabitler ve Trendler	
	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
Seri: BANKASURANS				
Test				
Levin, Lin & Chu t*	-0,65271	0.2570	-0,63769	0.2618
Breitung t-stat			-1,90196	0.0286**
Im, Pesaran and Shin W-stat	-1,14318	0.1265	-0,64351	0.2599
ADF - Fisher Chi-square	16,2674	0.0922***	12,224	0.2703
PP - Fisher Chi-square	28,1099	0.0017*	21,9273	0.0155**

Bankasürans oranı değişkeninin birinci farklarına ilişkin test sonuçlarına baktığımızda ise, değişkenin birinci fark düzeyinde durağan olduğu hem bireysel sabitli, hem de bireysel sabitli – trend test sonuçlarının hepsinde görülmektedir.

Tablo 6. Bankasürans Oranı Birim Kök Testleri (Birinci Fark)

Panel Birim Kök Testleri: Özet	Bireysel Sabitler		Bireysel Sabitler ve Trendler	
	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
Seri: D(BANKASURANS)				
Test				
Levin, Lin & Chu t*	-5,54779	0.0000*	-4,14849	0.0000*
Breitung t-stat			-6,71075	0.0000*
Im, Pesaran and Shin W-stat	-5,83767	0.0000*	-4,46929	0.0000*
ADF - Fisher Chi-square	50,9001	0.0000*	37,1705	0.0001*
PP - Fisher Chi-square	340,636	0.0000*	327,441	0.0000*

Değişkenler düzey değerlerinde, durağanlığa ilişkin bazı test sonuçlarında negatif bazı test sonuçlarında ise pozitif sonuçlar verirken, birinci fark serilerinde tüm testlerde %1 anlamlılıkta olumlu sonuçlar vermiştir.

Değişkenlerin, birinci fark serilerinde tüm test sonuçlarında durağanlaştığına ilişkin sonuçlar elde edilmiş olup, bu sonuçların ardından Alınan Primler / Özkaynak oranları ile Bankasürans oranları ve Teknik Kâr / Alınan Primler oranları ile Bankasürans oranları arasında Pedroni Cointegration (Eşbütünleşme) Testleri ve Granger Causality (Nedensellik) Testlerine geçilmiştir.

4.3.2. Bankasürans Oranları ile Alınan Primler / Özkaynak Oranları Arasındaki Eşbütünleşme ve Nedensellik İlişkileri

Bankasürans oranları ile Alınan Primler / Özkaynak oranları arasındaki ilişkinin incelenmesi için öncelikle Pedroni Cointegration (Eşbütünleşme) Testi sonuçlarına bakılmıştır. Test sonucunda 11 istatistikten 6'sında eşbütünleşmenin olabileceğine ilişkin sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 7. Pedroni Cointegration (Eşbütünleşme) Testi Sonucu - Alınan Primler / Özkaynak ile Bankasürans Oranları

Pedroni Eşbütünleşme Testi				
ALINANPRIMOZKAYNAK BANKASURANS				
			Weighted	
	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
Panel v-Statistic	-1,82207	0.9658	-1,08301	0.8606
Panel rho-Statistic	-0,23285	0.4079	-0,86899	0.1924
Panel PP-Statistic	-1,43588	0.0755***	-2,09404	0.0181**
Panel ADF-Statistic	-4,15080	0.0000*	-3,54797	0.0002*
	İstatistik	Olasılık		
Group rho-Statistic	-0,47703	0.3167		
Group PP-Statistic	-2,28146	0.0113**		
Group ADF-Statistic	-2,16122	0.0153**		

Pedroni Testi sonrasında, veriler arasında VAR analizi uygulanmış ve oluşturulan VAR modelinin ardından optimum gecikme uzunlukları belirlenmiştir. Gecikme uzunluklarının belirlenmesinde Schwarz ve Hannan-Quinn bilgi kriterleri kullanılmıştır. Kriterlere göre optimum gecikme uzunluğu 1 olarak belirlenmiştir.

Tablo 8. VAR Analizi Gecikme Uzunluğu Tablosu- Alınan Primler / Özkaynak ile Bankasürans Oranları

VAR Gecikme Uzunluğu Seçim Kriterleri		
İçsel Değişkenler: ALINANPRIMOZKAYNAK BANKASURANS		
Gecikme	SC	HQ
0	-0,643096	-0,678771
1	-5,596430*	-5,703455*
2	-5,460004	-5,638379
3	-5,409243	-5,658969
4	-5,215241	-5,536316
5	-5,067304	-5,459730
6	-4,903456	-5,367233
7	-4,726465	-5,261592
8	-4,607248	-5,213724
* Kriter tarafından seçilen gecikme uzunluğunu göstermektedir.		
SC: Schwarz Bilgi Kriteri		
HQ: Hannan-Quinn Bilgi Kriteri		

Gecikme uzunluğunun belirlenmesinden sonra Granger Causality (Nedensellik) Testine geçilmiştir. Granger testi sonucunda %5 anlamlılık düzeyinde, Bankasürans oranlarından Alınan Primler / Özkaynak oranlarına doğru nedensellik ilişkisi, %10 düzeyinde de Alınan Primler / Özkaynak oranlarından Bankasürans oranlarına doğru nedensellik ilişkisi görülmüştür. Ancak Alınan Primler / Özkaynak oranlarından Bankasürans oranlarına doğru nedensellik ilişkisinin anlamlılık düzeyi düşük çıkmıştır.

Tablo 9. Granger Causality (Nedensellik) Testi Sonucu - Alınan Primler / Özkaynak ile Bankasürans Oranları

Pairwise Granger Nedensellik Testi		
Gecikme Uzunluğu: 1		
Boş Hipotez:	F İstatistiği	Olasılık
BANKASURANS does not Granger Cause ALINANPRIMOZKAYNAK	5,4371	0.0215**
ALINANPRIMOZKAYNAK does not Granger Cause BANKASURANS	2,8364	0.0949***

4.3.3. Bankasürans Oranları ile Teknik Kâr / Alınan Primler Oranları Arasındaki Eşbütünleşme ve Nedensellik İlişkileri

Bankasürans oranları ile Teknik Kâr / Alınan Primler oranları arasındaki ilişkinin incelenmesi için öncelikle Pedroni Cointegration (Eşbütünleşme) Testi sonuçlarına bakılmıştır. Test sonucunda 11 istatistikten 8'inde eşbütünleşmenin olabileceğine ilişkin sonuçlar elde edilmiştir. Daha çok test istatistiği eşbütünleşmeye ilişkin olumlu sonuçlar vermiştir.

Tablo 10. Pedroni Cointegration (Eşbütünleşme) Testi Sonucu - Teknik Kâr / Alınan Primler ile Bankasürans Oranları

Pedroni Eşbütünleşme Testi				
TEKNIKKARALINANPRIM				
BANKASURANS				
			Weighted	
	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
Panel v-Statistic	-1,794074	0.9636	-1,205866	0.8861
Panel rho-Statistic	-1,722004	0.0425**	-1,521718	0.0640***
Panel PP-Statistic	-2,492249	0.0063*	-2,533911	0.0056*
Panel ADF-Statistic	-1,751848	0.0399**	-1,947461	0.0257**
	İstatistik	Olasılık		
Group rho-Statistic	-0,344495	0.3652		
Group PP-Statistic	-2,573448	0.0050*		
Group ADF-Statistic	-2,052777	0.0200**		

Tablo 11. VAR Analizi Gecikme Uzunluğu Tablosu- Teknik Kâr / Alınan Primler ile Bankasürans Oranları

VAR Gecikme Uzunluğu Seçim Kriterleri		
İçsel Değişkenler: TEKNIKKARALINANPRIM BANKASURANS		
Gecikme	SC	HQ
0	-0,968507	-1,004183
1	-5,322608*	-5,429633*
2	-5,160796	-5,339171
3	-4,951245	-5,200970
4	-4,814970	-5,136046
5	-4,728978	-5,121404
6	-4,524856	-4,988632
7	-4,333756	-4,868882
8	-4,155399	-4,761876
* Kriter tarafından seçilen gecikme uzunluğunu göstermektedir.		
SC: Schwarz Bilgi Kriteri		
HQ: Hannan-Quinn Bilgi Kriteri		

Pedroni Testi sonrasında, veriler arasında VAR analizi uygulanmış, VAR modelinin oluşturulmasının ardından optimum gecikme uzunlukları belirlenmiştir. Optimum gecikme uzunluklarının belirlenmesinde Schwarz ve Hannan-Quinn bilgi kriterleri kullanılmıştır. Kriterlere göre optimum gecikme uzunluğu 1 olarak belirlenmiştir.

Granger testi sonucunda %1 anlamlılık düzeyinde, yüksek seviyede Bankasürans oranlarından Teknik Kâr / Alınan Primler oranlarına doğru nedensellik ilişkisi görülmüştür.

Tablo 12. Granger Causality (Nedensellik) Testi Sonucu - Teknik Kâr / Alınan Primler ile Bankasürans Oranları

Pairwise Granger Nedensellik Testi		
Gecikme Uzunluğu: 1		
Boş Hipotez:	F İstatistiği	Olasılık
BANKASURANS does not Granger Cause TEKNIKKARALINANPRIM	14,2479	0.0003*
TEKNIKKARALINANPRIM does not Granger Cause BANKASURANS	0,5277	0.4691

5. SONUÇ

Bankasürans uygulamaları ülkemizde 2010 yılından sonra aktif bir faaliyet alanına dönüşmüş ve sigorta şirketlerinin prim üretimlerinde önemli bir paya ulaşmıştır. Bu oran günümüzde % 20-25 düzeyleri arasındadır.

Analizlerde yer alan 5 şirketin 2016 yılında, Türkiye Sigorta Birliği verilerine göre sektördeki hayat-dışı alanda prim üretimi payı % 25, hayat alanında prim üretimi payı % 29, toplam prim üretimindeki payı ise % 26 seviyelerindedir. 2018 yılında ise, hayat-dışı alanda prim üretimi payı % 20,

hayat alanında prim üretimi payı % 29, toplam prim üretimindeki payı ise % 22 seviyelerinde gerçekleşmiştir. Sektörde faaliyet gösteren şirket sayısı düşünüldüğünde, BİST sigorta şirketlerinin sektördeki yoğunlaşma etkisi görülmektedir.

Alınan Primler / Özkaynak oranı, sigorta şirketlerinin faaliyetleri sonucu özkaynak büyüklüklerinin ne kadarı oranında prim ürettiğini; Teknik Kâr / Alınan Primler oranı ise, sigorta şirketlerinin sigortacılık faaliyetlerinden elde ettiği kârlılığını gösteren iki önemli finansal göstergedir.

Çalışmada, BİST Sigorta Endeksi'nde yer alan Ak Sigorta, Anadolu Hayat ve Emeklilik, Anadolu Sigorta, Avivasa Emeklilik ve Hayat ve Güneş Sigorta şirketlerine ait Bankasürans oranlarının, Alınan Primler / Özkaynak ve Teknik Kâr / Alınan Primler oranlarına etkisi incelenmiş olup, eşbütünleşme ilişkilerinin tespit edilebilmesi amacıyla Pedroni Cointegration (Eşbütünleşme) testleri, nedensellik ilişkilerinin tespit edilebilmesi amacıyla Granger Causality (Nedensellik) testleri uygulanmıştır. Analizler sonucunda, BİST sigorta şirketlerinin, Bankasürans oranları ile Alınan Primler / Özkaynak ve Teknik Kârlılık oranları arasında kuvvetli nedensellik ilişkilerinin bulunduğu görülmüştür. Bankasürans uygulamalarının, sigorta şirketlerinin hem prim üretimleri hem de teknik kârlılıkları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma sonuçlarına göre, bankasürans uygulamaları BİST sigorta şirketlerinin kârlılık ve verimliliğini desteklemektedir. Çalışmadan elde edilen bulgular, literatürde yer alan Tunay'ın çalışması ve diğer ülkeler için gerçekleştirilen çalışmalarla benzer yöndedir. Bu açıdan, sektörde bankasürans uygulamalarının geliştirilmesi, değişen finansal koşullar ve değişen müşteri ihtiyaçları doğrultusunda yeni ürünlerde bankasürans ağı ile adaptasyonun daha hızlı şekilde sağlanması, endeks dışındaki sigorta şirketlerinde de bankasürans kanallarının artırılması sektörün kalitesi ve devamlılığı açısından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Bawa, S.K. ve Chattha, S. (2013) "Financial Performance of Life Insurers in Indian Insurance Industry", *Pacific Business Review International*, 6(5): 44-52.
- Bergendahl, G. (1995) "The Profitability of Bancassurance for European Banks", *International Journal of Bank Marketing*, 13(1): 17-28.
- Binet, G. (2012) "Bancassurance: Past and Current Trends, Bancassurance - quo vadis?", IVth Bancassurance Congress, Warsaw.
- Burca, A.M. ve Batrinca, G. (2014) "The Determinants of Financial Performance in the Romanian Insurance Market", *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 4(1): 299-308.

- Chang, P-R., Peng, J-L. ve Fan, C. K. (2011) "A Comparison of Bancassurance and Traditional Insurer Sales Channels", *The Geneva Papers on Risk and Insurance - Issues and Practice*, 36, 76-93.
- Chen, J.S., Chen, M.C., Liao, W.J. ve Chen, T.H. (2009) "Influence of Capital Structure and Operational Risk on Profitability of Life Insurance Industry in Taiwan", *Journal of Modelling in Management*, 4(1): 7-18.
- Chen, Z. ve Tan, J. (2011) "Does Bancassurance Add Value for Banks? – Evidence from Mergers and Acquisitions Between European Banks and Insurance Companies", *Research in International Business and Finance*, 25(1), 104-112.
- Chevalier, M., Launay, C. ve Mainguy, B. (2005) "Bancassurance: Analysis of Bancassurance and Its Status Around the World", Focus, France: SCOR VIE.
- Ćurak, M., Pepur, S. ve Poposki, K. (2011) "Firm and Economic Factors and Performance: Croatian Composite Insurers", *The Business Review Cambridge*, 19(1): 136-142.
- Çil Koçyiğit, S. ve Dağdaş, E. (2016) "Banka Sigortacılığı ve Banka Sigortacılığında Müşteri Tatmin Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma", *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, 51(1): 1-27
- Doğan, M. (2013) "Sigorta Firmalarının Sermaye Yapısı ile Karlılık Arasındaki İlişki: Türk Sermaye Piyasası Üzerine Bir İnceleme", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 57: 121-136.
- Fields, L. P., Fraser, D. R. ve Koları, J. W. (2007) "Is Bancassurance a Viable Model for Financial Firms?", *The Journal of Risk and Insurance*, 74(4), 777-794.
- Fiordelisi, F. ve Ricci, O. (2011) "Bancassurance Efficiency Gains: Evidence from the Italian Banking and Insurance Industries", *The European Journal of Finance*, 17(9-10), 789-810.
- Kaya, E.Ö. ve Kaya, B. (2015) "Türkiye’de Hayat Sigortası Şirketlerinin Finansal Performansını Belirleyen Firmaya Özgü Faktörler: Panel Veri Analizi", *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 7 (12): 93-111.
- Kirui, D.K. (2012) "Bancassurance: A Perspective", *East Africa Re*.
- Kozak, S. (2011) "Determinants of Profitability of Non-Life Insurance Companies In Poland During Integration With The European Financial System", *Electronic Journal of Polish Agricultural Universities*, <http://www.ejpau.media.pl/volume14/issue1/abs-01.html>, (17.06.2019).
- Lee, C.Y. (2014), "The Effects of Firm Specific Factors and Macroeconomics on Profitability of Property- Liability Insurance Industry in Taiwan", *Asian Economic and Financial Review*, 4(5): 681-691.
- Pedroni, P. (1999) "Critical Values for Cointegration Tests in Heterogeneous Panels with Multiple Regressors", *Oxford Bulletin Of Economics and Statistics*, 61: 653-670

- Pehlivan, P. (2013) “Türkiye’de Banka Sigortacılığının Önemi”, 1.Ulusal Sigorta ve Aktüerya Kongresi Bildiriler Kitabı, 31-39.
- Pervan, M., Ćurak, M. ve Marijanovic, I. (2012) “Dynamic Panel Analysis of Bosnia and Herzegovina Insurance Companies’ Profitability”, Recent Researches in Business and Economics, 158-163.
- Saka, E. (2017), “Dünyada ve Türkiye’de Bankaların Sigortacılık Uygulamaları”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C Marmara Üniversitesi, Bankacılık Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.
- Shiu, Y. (2004), “Determinants of United Kingdom General Insurance Company Performance”, British Actuarial Journal, 10: 1079-1110.
- Tunay, N. (2014) “Türkiye’de Bankasürans Uygulamaları ve Türk Banka ve Sigorta Sektörlerine Dinamik Etkileri”, BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar, 8(1): 35-62.
- Turan, Z. (2013) “Bankasüransın Önemi”, <http://www.sigortagundem.com/yazarlar/bankasuransin-onemi-yazisi/1041398/> (17.06.2019).
- Violaris, Y. (2001) “Bancassurance in Practice, Munich Re Group”, München – Germany.
- Yardımcıoğlu F. ve Gülmez, A. (2013) “OPEC Ülkelerinde Hollanda Hastalığı: Petrol Fiyatları ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin Ekonometrik Bir Analizi”, Sosyoekonomi, 19: 117-140.